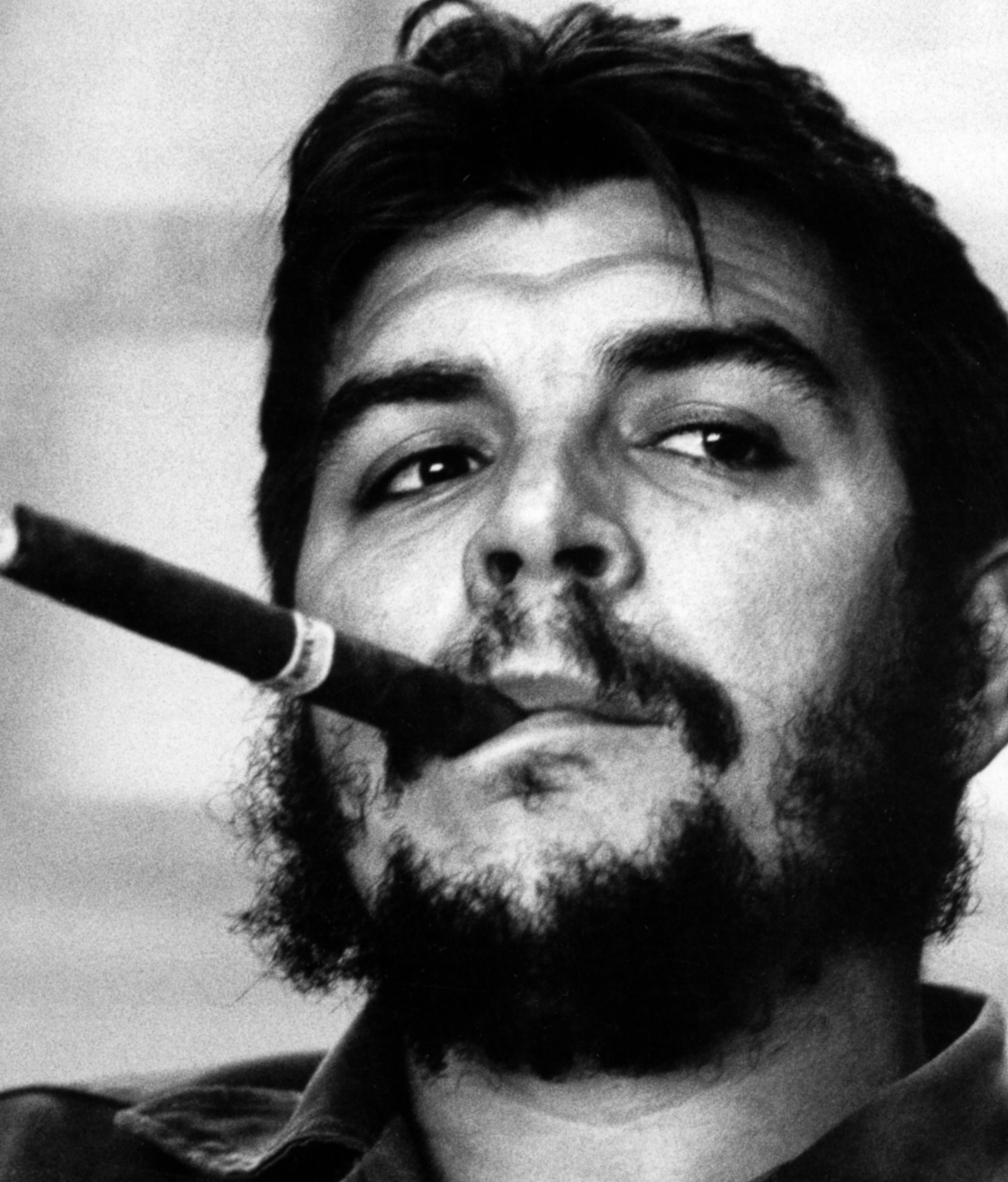

ο Τσε από τον Γκεβάρα

Σας κληροδοτώ τον ίδιο μου τον εαυτό: αυτόν που υπήρξε ο

ΕΡΝΕΣΤΟ ΤΣΕ ΓΚΕΒΑΡΑ

Διεύθυνση σειράς
Άρης Μαργακόπουλος

Επίβλεψη τόμου: Άρτεμις Λόη
Μετάφραση: Στράτος Ιωαννίδης
Διόρθωση: Χρύσα Κακατσάκη & Μαρία Σέκιου
Σελιδοποίηση: Χρήστος Διαμαντίδης

Τίτλος πρωτοτύπου: *Che desde la memoria*
Copyright © 2004 Ocean Press, Melbourne, Australia
Copyright © 2004 Centro des Estudios Che Guevara y Aleida March, La Habana, Cuba

© 2008 Εκδόσεις Τόπος
για την ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο
ISBN 978-960-6760-63-1

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμία διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Κατά το Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με το Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα) και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με το Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αποθήκευση σε κάποιο σύστημα διάσωσης και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε τρόπο ή μορφή, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη.

Εκδόσεις Τόπος
Πλαπούτα 2 και Καλλιδρομίου, 11473, Αθήνα
Τηλ.: 210 8222835-856
Fax: 210 8222684

Βιβλιοπωλείο
Πεσμαζόγλου 5 & Σταδίου
Στοά του Βιβλίου, 10564
Τηλ.: 210 3221580, Fax: 210 3211246

www.toposbooks.gr

Ο Τσε από τον Γκεβάρα

ΕΡΝΕΣΤΟ ΤΣΕ ΓΚΕΒΑΡΑ

Επιλογή κειμένων, πρόλογος: Victor Casaus

Ο Ερνέστο Τσε Γκεβέρα, στα νεανικά του κείμενα και στις επιστολές προς τους γονείς του, που περιέχονται στο παρόν βιβλίο, χρησιμοποιεί πολλές ελληνικές, λόγιες (στα ισπανικά) λέξεις, καθώς και εκφράσεις από το *λουνφάρντο*, την τοπική λαϊκή αργκό του Μπουένος Άιρες, στην οποία τρέφει ιδιαίτερη εκτίμηση η αργεντινή διάνοση. Και τα δύο αυτά στοιχεία του ύφους των κειμένων του είναι σχεδόν αδύνατο να αποδοθούν στα ελληνικά. (Σ.τ.Μ.)

περιεχόμενα

πρόλογος

01. οιρίζεςμου

- 008 | Σημείωμα του επιμελητή, Βίκτορ Κασάους
- 010 | ... αν είστε ικανή να τρέμετε από αγανάκτηση

02. ταταξίδια: η Αργεντινή από τα μέσα

- 024 | Σημείωμα του επιμελητή
- 026 | Το παράτολμο εγχείρημα...
- 028 | Γελάω με τη νεροποντή...
- 032 | Σαντιάγο ντελ Εστέρο: ο ήλιος με βαράει στο κεφάλι...
- 034 | Τουκουμάν: καθώς σταμάτησα να φουσκώσω ένα λάστιχο...
- 036 | Σάλτα: η πιο μεγάλη κατοίκα του κοπαδιού κοροϊδεύει την αδεξιότητά μου στο σκαρφάλωμα...
- 038 | Χουχούι: όχι, δεν γνωρίζουμε έτσι ένα χωριό...

03. ταταξίδια: πρώτη ματιά στη Λατινική Αμερική

- 040 | Σημείωμα του επιμελητή
- 042 | Ας συνεννοηθούμε
- 044 | Σαν Μαρτίν ντε λος Άντες
- 047 | Στον δρόμο των Επτά Λιμνών
- 048 | Το χαμόγελο της Τζοκόντα
- 050 | Αυτή τη φορά, καταστροφή
- 052 | Χιλή, μια ματιά από μακριά
- 054 | Ο ομφαλός της Γης
- 057 | Ο κύριος των σεισμών
- 058 | Η γιορτή του Αγίου Γκεβάρα
- 060 | Αυτός ο αλλόκοτος εικοστός αιώνας
- 062 | Σημείωση στο περιθώριο

04. **ταταξίδια: δεύτερη ματιά στη Λατινική Αμερική**

066 | Σημείωμα του επιμελητή

068 | Λα Πας, γλυκιά και αθώα

071 | Μάτσου-Πίτσου, αίνιγμα από πέτρα στην Αμερική

077 | Το δόλημμα της Γουατεμάλα

- τρεις ματιές

078 | Σημείωμα του επιμελητή

081 | Παλένκε: άρθρο

082 | Παλένκε: κάτι μένει ζωντανό στην πέτρα σου

Παλένκε: φωτογραφίες

- γράμματα από μακριά και σημειώσεις από ένα ημιτελές ημερολόγιο

084 | Σημείωμα του επιμελητή

086 | Μερικά στιχάκια σε βαθύ κόκκινο...

088 | Είμαι ένας αισιόδοξος μοιρολάτρης...

089 | Η ζωή μου υπήρξε ένα πέλαγο από αντικρουόμενες αποφάσεις...

090 | Ακόμα και ένας σκεπτικιστής όπως εγώ...

090 | Τα δύο εγώ που παλεύουν μέσα μου, ο κοινωνικός μεταρρυθμιστής και ο ταξιδιώτης...

093 | Τα τελευταία γεγονότα ανήκουν στην ιστορία...

094 | Η θέση μου σε καμιά περίπτωση δεν είναι αυτή ενός φλύαρου ντιλετάντη...

095 | Με φωνάζουν Τσεμπόλ και η καταπίεση πλησιάζει...

096 | Καθημερινά πορτρέτα: Γουατεμάλα.

097 | Η Αμερική θα είναι το πεδίο των περιπετειών μου...

- γράμματα από μακριά και σημειώσεις ενός ανολοκλήρωτου ημερολογίου

098 | Σημείωμα του επιμελητή

100 | Να 'μαι λοιπόν εδώ, εγκατεστημένος στο Μεξικό...

101 | Όσο για τις ΗΠΑ, δεν έχω χάσει ούτε μισό δράμι θυμού

102 | Η μονότονη αλυσίδα ελπίδων και διαψεύσεων που χαρακτηρίζουν την προλεταριακή ζωή μου...

103 | Ο δρόμος ήταν αρκετά μακρύς και με παλινδρομήσεις...

103 | Πιστεύω ότι η συμπάθεια ήταν αμοιβαία

104 | Για να πάρεις μια ιδέα, θα σου εξιστορήσω την υπόθεση...

-
- 105 | Σήμερα νιώθω κάπως σαν τον καλό παππούλη...
- 106 | Για κάθε μεγάλο έργο χρειάζεται πάθος...
- 108 | Είμαι πατέρας...
- 109 | Και τώρα λοιπόν θα σου μιλήσω για την μπέμπα...
- 110 | Με την ασπίδα στο χέρι, η φαντασίωση
- 110 | Αυτή η χρονιά μπορεί να είναι σημαντική για το μέλλον μου...

05. για τον πόλεμο: χρονικά από τη Σιέρα Μαέστρα

- 112 | Σημείωμα του επιμελητή
- 114 | Έχετε εμπιστοσύνη, ο Θεός είναι Αργεντινός...
- 116 | Η ψυχή μας γεμίζει συμπόνια
- 117 | Νεκρολογία του Σίρο
- 118 | Πόσο κουβανέζικος μας φαίνεται ο κόσμος!
- 120 | Ο πρώτος συμπατριώτης που βλέπω εδώ και πολύ καιρό...
- 130 | Το δολοφονημένο κουτάβι

06. από το προσωπικό άλμπουμ

- 132 | Σημείωμα του επιμελητή
Ο Τσε Γκεβάρα φωτογραφίζει

07. ημάχη των συνεντεύξεων

- 162 | Σημείωμα του επιμελητή
- 164 | Ο Τύπος με τον Τσε (Εδουάρντο Γκαλεάνο)
- 164 | Το προφίλ ενός επαναστάτη
- 166 | Συνέντευξη στον Ζαν Ντανιέλ
- 169 | Μια κομψή λέξη
- 170 | Συνέντευξη σε Βορειοαμερικάνους φοιτητές
- 172 | Όταν κατέχεις την εξουσία, η μεγάλη δυσκολία έγκειται
στο να υποστηρίξεις και να διατηρήσεις τη γραμμή σου...

08. στον αδερφικό φίλο

- 180 | Σημείωμα του επιμελητή
- 182 | Καλά κάνει ο γίγας και σε προσέχει

-
- 184 | Στον Καμίλο
189 | Εκείνο το αναρχικό πνεύμα που με κάνει να ονειρεύομαι ορίζοντες
190 | Μην ψέλνεις επινίκιους ύμνους την ανήλια μέρα της μάχης
196 | Ελ Πατόχο

09. γράμματα από κοντά

- 200 | Σημείωμα του επιμελητή
203 | Στον Πάμπλο Ντίας Γκονσάλες
204 | Στη Βαλεντίνα Γκονσάλες Μπράβο
205 | Στον Κάρλος Φράνκι
206 | Στον Χουάν Άνχελ Κάρντι
208 | Στον Δρ Εδουάρδο Μπερναμπέ Ορντάς Ντουκουγκέ
210 | Στον Μιγκέλ Α. Κεβέδο
212 | Στον Αρμάντο Χαρι
215 | Στην UNEAC, σχετικά με αποσπάσματα του επαναστατικού πολέμου
216 | Στην Αϊντέ Σανταμαρία
217 | Από τον Ραούλ Ρόα
218 | Στον Ραούλ Ρόα

10. διαμάχη εξ αποστάσεως

- 220 | Σημείωμα του επιμελητή
222 | Αποτελεί την έκφραση της εκτίμησής μου
και σας παρακαλώ έτσι να το εκλάβετε...
225 | Να μετατρέψουμε την καθημερινή ζωή σε μια πυρκαγιά...
225 | Σας γράφω όντας πλέον πολύ γέρος και πολύ αδέξιος...
(Σημείωμα του Λεόν Φελίπε)

11. γράμμα στα παιδιά του

- 226 | Σημείωμα του επιμελητή
229 | Σας γράφω από πολύ μακριά και πολύ βιαστικά...

12. **Αφρική: άνεμοι από τη Δύση και αύρες από την Ανατολή**

- 230 | Σημείωμα του επιμελητή
- 232 | Τα όνειρά μου δεν θα έχουν σύνορα...
- 234 | Κάρτες στα παιδιά του
- 236 | Η πέτρα
- 240 | Η αμφιβολία

13. **Ερνέστο: ένας αδηφάγος αναγνώστης**

- 244 | Σημείωμα του επιμελητή
- 246 | *Μαρτί: ρίζες και φτερά του απελευθερωτή της Κούβας*, του Βισέντε Σάενς
- 249 | *Η Μαμίτα Γιουνάι*, του Κάρλος Φάγιας
- 250 | *Η Ρωσία το 1931*, του Σέσαρ Βαγιέχο
- 252 | *Κάντο Χενεράλ*, του Πάμπλο Νερούδα

14. **Βολιβία: «με τη νασπιδαστοχέρι, η φαντασίωση»**

- 260 | Σημείωμα του επιμελητή
- 262 | Η άφιξή μου δίχως αντιξοότητες...
- 264 | Το ζεστό πρωινό ηλιόφως φωτίζει τη σκηνή...
(απόσπασμα από το ημερολόγιο του Ρολάντο)
- 264 | Το μικρό σου κουφάρι, ατρόμητε λοχαγέ...
- 265 | Αξιολόγηση για τον Ρολάντο
- 266 | Μαύρη μέρα για μένα...
- 266 | Αξιολόγηση για τον Τούμα

15. **η εικόνα στη μνήμη**

- 268 | Σημείωμα του επιμελητή
- Φωτογραφίες του Τσε Γκεβάρα

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ :

για το ξεκίνημα, για το προχώρημα

Τσε, ο αντίσπινς μάρτυρας, είναι ο τίτλος που θα μπορούσαμε επίσης να δώσουμε σε αυτό το βιβλίο για να υπογραμμίσουμε εκείνη την άλλη ενασχόληση –λιγότερο γνωστή, εξίσου γόνιμη– που διατρέχει τη ζωή, τα ταξίδια, τις πράξεις του Ερνέστο Γκεβάρα ντε λα Σέρνα, από την ανήσυχη νεότητα έως την εκπληκτική του ωριμότητα. Με δέος διαπιστώνουμε τη συστηματικότητα με την οποία άσκησε αυτό το έργο, ενσωματώνοντάς το πραγματικά στην ύπαρξή του. Στο παρόν βιβλίο, που παρακολουθεί τα ίχνη των επιδιώξεών του, των αναζητήσεών του, των ονείρων του, των αγώνων του, εμφανίζονται μερικοί από τους δρόμους που πήρε εκείνη η κλίση του προς την καταγραφή και την τεκμηρίωση: ταξιδιωτικά ημερολόγια, επιστολές, συνεντεύξεις, χρονικά, φωτογραφίες.

Τα κείμενα έχουν οργανωθεί με χρονολογική σειρά, ώστε να μπορούμε να εξερευνήσουμε, από επιστολή σε επιστολή, από σημείωση σε σημείωση, την πραγμάτωση αυτής του της κλίσης, την εξέλιξη των ιδεών του, των βασικών πεποιθήσεων της ζωής του. Υπό αυτή την έννοια, το παρόν βιβλίο αποτελεί επίσης μια μαρτυρία.

Και είναι μια μαρτυρία, επίσης, της

γκεβαρικής ηθικής, εφαρμοσμένης στη λογοτεχνική δημιουργία. «Πιστεύω ότι το γράψιμο είναι μια μορφή αντιμετώπισης συγκεκριμένων προβλημάτων και μια στάση που, από ευαισθησία, υιοθετείται απέναντι στη ζωή», απαντά σε μια επιστολή της δεκαετίας του '60, συνδυάζοντας δύο σημαντικά στοιχεία της ίδιας του της ύπαρξης: την ενεργό δράση και την ανθρώπινη και καλλιτεχνική ευαισθησία. Σε μια άλλη επιστολή της ίδιας εποχής, απαντάει σε κάποιον συγγραφέα: «Το μοναδικό πάθος που με οδηγεί στο πεδίο που εσείς κινείστε είναι η μετάδοση της αλήθειας (και μην με συγχέετε με έναν αδιάλλακτο υπερασπιστή του σοσιαλιστικού ρεαλισμού). Από αυτή τη σκοπιά τα κοιτάζω όλα». Η φράση της παρένθεσης –όπως και εκείνες οι εκτιμήσεις του στην επιστολή-δοκίμιο *Ο άνθρωπος και ο σοσιαλισμός στην Κούβα*– μας αποκαλύπτουν, για μια ακόμα φορά, τον συγκροτημένο και ενήμερο διανοούμενο, ως προς τα θέματα που απασχόλησαν την προσοχή και τον χρόνο του.

Όπως σε κάθε αληθινή μαρτυρία, στα κείμενα του παρόντος βιβλίου ζωντανεύουν τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του συγγραφέα τους. Εξ ου και τον συναντούμε στις σελίδες του ως

αναγνώστη και ως φωτογράφο, ως φίλο και ως μελετητή της Ιστορίας, των ανθρώπων, της ίδιας της ζωής. Η ειρωνεία και το χιούμορ, η κριτική και το σθένος, η ειλικρίνεια και η αυστηρή αυτοκριτική συμπίπτουν στον λόγο του αφηγητή Τσε. Και εδώ παρουσιάζονται όπως έγιναν, όπως είναι, δικαιώνοντας την ακόλουθη φράση του, τη γεμάτη διδαχές για το παρόν και για το μέλλον: «Θεωρώ ότι η ιστορική αλήθεια οφείλει να γίνεται σεβαστή· το να κατασκευάζεται κατά το δοκούν δεν οδηγεί σε διόλου καλό αποτέλεσμα».

Ο Τσε υπήρξε ένας συνωμότης υπέρ αυτής της αλήθειας, κατά της τυραννικής αδικίας και των καθηλωτικών δογμάτων, και στάθηκε πάντα από την ίδια την πλευρά της Ιστορίας και του λόγου.

Γι' αυτό αποτελεί τιμή για το Πολιτιστικό Κέντρο Πάμπλο ντε λα Τοριέντε Μπράου –χώρος για τη μνήμη και τη συζήτηση, τη φαντασία και το κάλλος– το ότι συνεργάστηκε με το Κέντρο Μελετών Τσε Γκεβάρα στην πρώτη προσέγγιση αυτού του θέματος, με καρπό της κοινής δράσης, το 1997, το περιοδικό *Ανάμνηση*.

Εκείνο το ιδεαλιστικό και ταυτόχρονα πρακτικό έργο αναπτύχθηκε στη συνέχεια, ώσπου μορφοποιήθηκε στο παρόν βιβλίο,

φτιαγμένο με προσήλωση και αγάπη, συντονισμένο στον ρυθμό εκείνων των καιρών, για να δείξει επίσης, σε τούτους τους αβέβαιους καιρούς που ζούμε, την εικόνα και το προφίλ μιας πολύπλευρης και δημιουργικής προσωπικότητας, που μετέτρεψε την ηθική της σε όπλο και χρησιμοποίησε αυτό το όπλο στη μάχη για τη δημιουργία ενός κόσμου όπου αυτή η ηθική είναι εφικτή, καθημερινή, δική μας.

Αυτό εδώ είναι ένα βιβλίο για όλους τους νέους που, όπως ο νεαρός Ερνέστο, αναρωτιούνται σήμερα σε κάθε γωνιά του πλανήτη σχετικά με αυτόν τον κόσμο που γίνεται καθημερινά όλο και πιο ακατανόητος, πιο απρόσιτος και πιο άδικος.

Ποντάροντας υπέρ της ευφυΐας, της αλληλεγγύης και της δικαιοσύνης, οι σελίδες που ακολουθούν επιδιώκουν να φέρουν τον Τσε, καλλιεργημένο και δηκτικό, ειρωνικό και παθιασμένο, γήινο και μάρτυρα της εποχής του –δηλαδή ζωντανό– ως εμάς.

Σας αφήνω, λοιπόν, με αυτόν που υπήρξε, με αυτόν που είναι, με αυτόν που –μεταξύ όλων, αν το επιτύχουμε– θα συνεχίσει να είναι.

Βίκτορ Κασόους, Αβάνα.

Πανατικός ταξιδευτής, κυνηγός τοπίων, κλίσεων και προορισμού, ο Ερνέστο Γκεβάρα ήταν ήδη ο Τσε από την εποχή της θριαμβευτικής κουβανέζικης επανάστασης, όταν κάποιος τον ρώτησε για την καταγωγή του. Σε αυτή την αξιομνημόνευτη επιστολή, γραμμένη στις αρχές του 1964, ο Τσε απαντά στον υποθετικό μακρινό συγγενή του και επαναβεβαιώνει το κριτήριό του πάνω σε αυτό το θέμα. Ξεκινώντας το ταξίδι που το παρόν βιβλίο προτείνει, ακολουθώντας τα βήματά του και τις ανακαλύψεις του, ξαναζώντας τα ερωτήματά του και τις διαμορφούμενες απαντήσεις του, αυτή η επιστολή συντροφεύει τις εικόνες του Ερνέστο, από την παιδική του ηλικία και τα προσωπικά του στοιχήματα έως την κατακτημένη με μαθητείες και μάχες ωριμότητά του.

Πέρα από ένα οικογενειακό χρονολόγιο, πέρα από μια εκτενή απαρίθμηση ημερομηνιών και τοποθεσιών, αυτή η σύντομη και άμεση επιστολή, που μάλλον έδινε απαντήσεις μέσα στον ελάχιστο χρόνο που του άφηναν υποχρεώσεις και καθήκοντα, μας μιλάει για τις βαθύτερες καταβολές του, μέσω μιας ηθικής που σήμερα εξακολουθεί να ισχύει και να είναι αναγκαία στις χώρες που ζούμε.

B.K.

01

οι φίλοι σου

... ανείστε ικανή
να τρέμετε
από αγανάκτηση...

Αβάνα, 20 Φεβρουαρίου 1964

«Έτος της Οικονομίας»

Κα Μαρία Ροσάριο Γκεβέρα

Οδός Ανάμ 36

(Μααρίφ) Καζαμπλάνκα

Μαρόκο

Συντρόφισσα,

Πραγματικά δεν γνωρίζω καλά από ποιο μέρος της Ισπανίας κατάγεται η οικογένειά μου. Φυσικά, πάει πολύς καιρός που οι πρόγονοί μου έφυγαν από εκεί με το ένα χέρι πίσω και το άλλο μπροστά, δηλαδή όπως θα λέγαμε σήμερα πανί με πανί, και αν εγώ δεν τα έχω έτσι, οφείλεται στο άβολο της στάσης.

Δεν πιστεύω ότι είμαστε πολύ στενοί συγγενείς, όμως αν είστε ικανή να τρέμετε από αγανάκτηση κάθε φορά που διαπράττεται μια αδικία στον κόσμο, τότε είμαστε σύντροφοι, πράγμα πολύ πιο σημαντικό.

Με επαναστατικούς χαιρετισμούς,

«Παιρίδα ή Θάνατος. Θα Νικήσουμε».

Κομανιάντε Ερνέστο Τσε Γκεβέρα

Τα πρώτα παιδικά χρόνια με τη Σέλια
και τον Ερνέστο, τους γονείς του, 1929.

Επόμενες σελίδες: Ανέμελες μέρες
στην οικογενειακή κούνια.

